

Slovanská
knihovna.

Славянская
Библиотека.

SLOVANSKA
KNJIZNICA.

Urejuje in izdaja

Andr. Gabršček.

Žalostna svatba
Povest

KAKO SEM IZPOVEDOVAL TURKE

Poslovenil † Fran Gestrin

Tiska in zalaga „Goriška tiskarna“ A. Gabršček
v Gorici, Gosposka ulica šte. 9

Naročnikom.

Zadnje čase nam je hripa več delavcev odtegnila iz tiskarne. In ker se je zadnjih par mesecev nabralo veliko zasebnih del v tiskarni, moramo biti zadovoljni, da „Slov. knjižnica“ sploh redno izhaja, če tudi je bilo že par snopičev manjših nego je naš namen. Zató pa pozneje, ko postranska dela nekoliko odnehajo, bodo snopiči večji, da s tem poravnamo sedanjo zamudo. Toliko gg. naročnikom na znanje.

Vse svoje gg. naročnike uljudno prosimo, da bi v redu plačevali naročnino, sicer zastanejo pri odpravnistvu neljube sitnosti.

Prepir zaradi cirilice.

V „Slovanski knjižnici“ smo začeli priobčevati posamične sestavke tudi v cirilici za vajo v čitanju. Kaj nas je vspodbudilo k temu koraku, smo jasno povedali v tretjem snopiču. Takrat si nismo domišljali niti v sanjah, da nas bo kdo napadal zaradi tega. Vendar se je to zgodilo, in to od strani, od katere bi bili najmanj pričakovali. — „Slovanski Svet“ se je zaletel — kar je značilno! — naravnost v izdajatelja in urednika, katerega prijema takó odurno kakor stresa surovi vrtnar za ušesa neporednega pobalina, ki se je

„SLOVANSKA KNJIŽNICA“.

Snopič 9. V Gorici, 27. januarja 1894. Cena 12 kr.

Žalostna svatba.

Fovest iz življenja poljskega národa.

Spisala

Valerija Morzkowska. — Poslov. Pohorski.

Kako sem izpovedoval Turke.

Češki spisal Jos. Holeček.

Poslovenil

† Fran Gestrin.

W = 030002197

ID = 58017024

Žalostna svatba.

Ob potoku stoji velika in obljudena vas. Na njenih kočah je videti vse v lepem redu. Luže na dvoriščih, pravilno s plotom ograjene, pa pričajo, da imajo ljudjé tukaj jako v čislih svoja bivališča. Okolo koč opaziš sadne vrte, polne hrušek in jablan, in ti vrti segajo prav do potoka, ki za vasjó vrti mlinska kolesa. Ta so se glasila neprestano s šumom in ropotom, razlegajočim se daleč okrog, kakor bi nad vasjó neprenehoma grmelo — celó takrat, ko je vso okolico že zazibal sladki spanec.

Na nasprotnem obrežju, na griču, obraslem z lipami, stoji cerkvice z bliščečim se križem. Rano, ko jame vas že kuhati iz mraka, opaziš na njem rožnate žarke jutranje zarje; a zvečer, ko mrak začne ogrinjati vas s svojo odejo, se zopet blišči na višini kot poslednje upanje človeka.

S cerkvenega stolpa se oglašá srebrni glas zvonov doneči nad vasjó ob delavnikih in praznikih

ter preglasil je celó ropot mlina in vse druge glasove, razlegajoče se naokrog. Kraj je zeló rodoviten. Brazde, katere orač obrača s plugom, so videti črne, mastne; žito bujno raste na polju. Rž se baš razcveta ter je videti povsod takó gosta, da bi še kača ne mogla splaziti skozi; pšenica je kipeła na ogonih, ječmen in oves pa kakor bi se kosala drug z drugim v bujni rasti.

Livade so polne najrazličnejših cvetic; gore za vasjo pokriva bukov gozd, narejajoč zelene slavołoke, oprte na stebre sivih debel, skozi katere še opoldne solnčni žarki ne morejo prodreti. Skratka, tu je vsega dosti: tu so moka in loka, ribe in gobe. Pa tudi ljudém gre gospodarstvo po sreči. Dasi se je med njimi pripetilo marsikaj, vendar ni bilo slišati o umorih, o tatvini ali o pretepu. Resnica, da so bili veseli na veselicah ali kadar so kriščevali; saj kadar Bog pošlje v hišo kako radost, treba je pogostiti soseda ter deliti ž njim vse, kar je dobiti pri hiši. Po krčmah je bilo često prazno, za to pa v cerkvi pri pobožnosti niso nikogar pogrešali.

Glas zvonov jih spominja Bogá in vabi k molitvi. Duhovnik, ki je prišel semkaj še mlad — oj, temu je že davno! — se je postaral med njimi, opominjajoč vedno, da najboljša molitev so dobra dela, v čemur tudi sam služi vsem za vzgled.

In živeli so tam pobožno in dobre se jim je godilo. Gospodarji so imeli živino in denar, kmetom

ni nedostajalo kruha. Toda najbogatejši v vasi je bil Rok Lenart.

Njegovo stanovanje z velikimi okni se je odlikovalo od vseh drugih. Pred hišo je rastel bezeg in kalina, zakrivajoč z vejami okna, na vrtu pa so rojile okrog čebelnjaka čebele, nabirajoče z lip, stoječih poleg ceste, belo duhtečo strd.

Lenart je bil udovec. Pri njem je stanoval sin Vicek in sinaha, ki sta mu pomagala pri gospodarstvu. Imel je tudi hčerko, Zaliko, sedemnajstletno, najzalde in najživahnejše dekle v vasi.

Deklica je bila vesela, kajti svet jo je veselil in tudi ona ga je bila vesela; vse, kar je bilo okrog nje, jo je radovalo: črno polje, ki je rodilo zlato žito, voliča, ki sta jo obdelovala, krave, ki so se zvečer z zvonci na vratovih vračale domu s paše. Te krave so jo poznale takó dobro, da so se same drenjale h košu, v katerem jim je nosila trave.

Veselila jo je zelena livada, nebeški obok, dà, tudi svoja podoba, katero si je časih ogledala v potoku. — Oči je imela modre kakor plavice, usta rdeča kakor maline, ki so rastle po gozdu. Toda najbolj je bila vesela Tomaža, vrlega služabnika, ki je že več časa služil pri hiši. Dasi Tomaž ni imel starišev, niti premoženja, vendar nihče ni znal takó zapeti in poskočiti na plesišču kakor on.

A pri tem mu je šlo delo od rok, da ga je bilo veselje gledati. Tomaž je bil prvi na polju,

prvi pri vsakem delu. Vrhu tega je bilo Zaliki tudi znano, da bi on vse storil na njen migljaj, planil bi celó v vodo ali ogenj. In ko je zrl na njo s črnimi, ognjenimi očmi, bilo ji je nekako čudno pri srcu, veselo in žalostno ob enem, takó, da bi se kmalu glasno nasmijala in zjokala. Lice ji je zardelo in kadar je hotela pogledati Tomaža, morala je vsikdar nehoté pobesiti oči, kakor bi se ji bil svinec obesil na trepalnice.

Najraje je bila v družbi Tomaževi, toda vedno je utekala pred njim. Ni bežala daleč, marveč se je takó skrivala, da je mogla slišati njegov glas in ga videti, dasiravno bi bila skrita njegovim očem. Stari Lenart ni niti slutil, kaj se je godilo v deklíčjem srcu; kakor je sploh navadno, da stari ljudjé, dasi modri in izkušeni, ne razumevajo dobro takih rečij. Sicer pa je vladal pri hiši vzgleden red in soglasje; vsakdo je imel svoj posel; niso se dosti brigali drug za drugega. Tomaž in Zalika pa sta tudi takó vestno opravljala svoje delo, da ju ni bilo treba nikdar grajati.

Naš Tomaž se je izogibal ljudém. Dobro je vedel sirotek, da je Zalika bila najbogatejše dekle v vasi. Vedel je, da bi bila ta ljubezen brezuspešna, torej tudi ni hotel pokazati svojih občutkov.

Samó Zalika je vedela, kaj ji je govoril. Saj se je vrtelo okrog Zalike do'raj mladine in Tomaž ni hotel biti zadnji, niti drugim v zasmeh.

Da je bilo tudi snubačev obilo, razume se samo

po sebi. Prvi med njimi pa je bil mlinarjev sin France Bonek.

Njegov oče je bil star mlinar, mati odlična gospodinja, in znano je, da se mlinarjem godi vedno dobro, da oni tudi v gladnih letih ne stradajo. Ljudém je bilo znano, da roditelji svojemu sinu ničesar ne odrekó, da bi mu mogli celó za trideset korcev polja kupiti, če se oženi po njihovi volji.

Zató pa, kakor so se fantje nasmihevati Zaliki, takó so se nasmihevala dekleta pri vsaki priložnosti mlinarjem Francetu ter se mu prikupovala — dasi ni bil posebno mična prikazen.

Toda on se ni zmenil za nje; težko je bilo uganiti, kaj mu je rojilo po glavi; — bil je klavern, okoren, nekoliko je tudi šepal z desno nogo — in zato tudi dekleta, dasi so se mu prilizovala, se mu potihoma vendar le smijala za hrbtom.

Sicer pa to Franceta ni razkačilo; bil je ponižen, tih; nikomur ni, kakor pravijo, kalil vodé. Toda očitno je bilo, da mu je bila Zalika v glavi. Ko se je srečal z njo v delavnik pri kakem delu ali v praznik pri cerkvi, se je kar zamaknil v njo, kakor v nekako čudežno sliko.

Rok Lenart in mlinarjevi so si bili botri in dasiravno bi bil Bonek lahko iskal za svojega sina Bog vé kake neveste (in bi bil tudi vsako dobil), mu je vendar bila v mislih le Zalika; dá, celó dogovorila sta se že z Lenartom v tej zadevi. Bilo je torej mogoče nadejati se pri Bonkovih vsaki

čas svatbe. Razume se, da so tudi v hiši govorili o tem in brata žena je skrbno poizvedovala, čemu je bila Zalika takó zamišljena.

„Oj“, je dejala, „na vsak način uganem, kaj ti tiči v glavi“.

„Nù, pa uganite!“ nasmehnila se je deva.

Toda ta smeh ni bil takó odkritosrčen, kakor bi si kdo mislil; na klopi je baš sedel Tomaž in večerjal; Zalika pa, gledajoč črne njegove kodre in rdeče mu lice, imela je samó njega v mislih.

„Stavila bi, da kak fant . . .“ nadaljuje Vickova, ki se je rada šalila.

Tomaž se skrivoma obrne v stran, skloni glavo nad skledo in zares težavno je bilo uganiti njegove misli. Zalika pa je zardela kakor višnja, nekaj zašepetala ter si dala z nečim opraviti pri peči.

„Nù, kaj je to novega?“ omeni Vicek, „če dekle misli na fante, rajše ji povej, kak je ta fant — to bo modrejše“.

Vsaj on ni tako črn, kakor ta naš ciganom podobni Tomaž. Ta, ki Zaliki roji po glavi, ni sicer tako čeden, kakor bi bilo želeti; zato pa je sam svoj gospod, ima premoženje, zna čitati, in če ga vzame, imela bo v škrinji polno biserov in obleke, da se bo kar čuditi!“

„Ali mar česa pogrešam pri očetu?“ seže ji dekle v besedo.

Tomaž ne reče ničesar, toda ko bi ga bil kdo v tem trenutku opazoval, videl bi njegovo lice čudno spremenjeno. Roka, v kateri je imel žlico, mu je naglo omahnila.

Dalje časa ni slišal, kaj so govorili okrog njega: v ušesih mu je šumelo. Naglo pa je poskočil, odrinil še polno skledo takó, da bi se bila skoraj ubila ter z urnimi koraki odšel. Kam je hotel iti, tega sam ni vedel.

„Kaj se mu je pripetilo?“ upraša Vicek ter zdirja za njim.

Med tem pa je Tomaž premagal svojo razburjenost. „Ej, nič ni!“ reče mirno, dasi se mu je glas nekoliko tresel; „zdelo se mi je, da se je krava odvezala“.

Ko pa dospeta v hlev, stala je krava na svojem mestu in tudi med ostalo živino ni bilo kakega nereda.

„Samó zdelo se ti je, Tomaž“, reče Vicek.

„Dà, zdelo se mi je,“ ponovi služabnik.

Ni pa se vrnil nazaj k večerji; šel je, kamor so ga nogé nesle.

Niti Zaliki ni bilo za smeh. Umolknila je in ni odgovarja bratovi ženi, katera, kakor je pri ženskah navada, ni mogla držati jezika za zobmi ter je neprestano govorila o mlinarjevem Francetu.

Naposled se oglasi stari Lenart. „Da bi že vendar mirovala enkrat! Ni treba loviti rib, predno

voda odteče; še le potem, ko jo pridejo snubit, bo kaj govoriti, sedaj pa še ne!

Zalika se je hotela glasno zjokati, hotela pasti očetu k nogam ter ga prositi, naj ne bi govoril o mlinarskih snubačih; toda ni si drznila. Tudi ona si je domislila, da ni treba loviti rib, predno voda odteče.

Naslednji dan bila je nedelja; snubači res pridejo, torej ni bilo časa omahovati. Prišli so, postavili žganjico na mizo, priklonili se očetu, bratu, njegovi ženi ter spregovorili z Zaliko lepo besedo in jo prosili, naj vsaj kapljico pijače, v znamenje dobre volje, izpije iz njihovih rok.

Zalika se je branila in obotavljala, kakor navadno dekleta znajo. S početka se nihče za to dosti ni zmenil, ker je bila že taka navada. Toda obotavljanja ni bilo konca.

Prigovarjali so ji snubači, prigovarjal oče — v tem pa mu dekle pade k nogam ter ga prosi, naj je ne podi z dóma in ne oddaja tujim ljudém. Ko je to govorila, je takó ihtela, da bi človek lahko sodil, da ji grozi bržkone strašna nesreča, ne pa da jo hoče imeti najbogatejši ženin iz céle vasi za ženo.

Po dolgih brezvspešnih naporih snubci naposled razžaljeni odidejo.

Vicek in njegova žena sta ji prigovarjala. stari Lenart pa je sedel mračen na klopi, močno nezadovoljen s tem, kar se je zgodilo.

Zalika si je brisala z zastorom oči, toda čista resnica! — te oči so bile suhe.

Nekoliko korakov za hišo je stal France, čakajoč, kaj snubci opravijo. Ni imel sevéda uzroka dvomiti, da se jim ne posreči, toda srcé mu je bilo vendar nemirno.

Oče in mati sta že smatrala Zaliko za svojo sinaho in ni jima prišlo v misel, da bi Lenartova mogla zavreči Bonkove snubače. Tudi on sam si ni domišljeval kaj takega. Kako čudo torej, da mu je namesto radosti naraščal v prsih nemir, toliko več, čim dalje je moral čakati.

Ko je šel France tje, srečal je Tomaža, ki je šel baš po tej poti. Čakal je kakor v mukah, čas mu je bil takó dolg, da se mu je zdelo, da bi imele že svitati, dasiravno še petelini niso zapeli. Naposled pridejo snubci iz hiše. Bližali so se mu in hoteli dalje proti mlinu, ker si niso mislili, da bi mogel biti takó potrpežljiv ter čakati jih tú takó dolgo. Francé jim zdirja naproti; pogleda, obledi ter ne upraša ničesar. Nesli so žganjico nazaj; na licih se jim je čitala jeza.

„Bedasta je ta Zalika“, oglasi se jeden, ali si nemara domišljuje, da nekak gospod pride po njo, ali kaj?“

„Toliko slabše za njo, ker zametuje svojo srečo“, omeni drugi; toda vkljub temu vam, France, za nevesto ne bo sile. Najdete deklet, kolikor bo vam drago.

„Nimamo uzroka se jeziti; kar hipoma bi lahko šli k Baskovi Pepici, ali k beli Marjani — na tak način se nam gostovanje ne zapozni.“

Toda ta nasvet je ostal brezuspešen; da, France jih nemara niti ni slišal, kajti stal je nepremično s pobešeno glavo, in še le, ko so jeli govoriti o drugih dekletih, se je vzravnal po koncu ter mahnil z rokó.

„Nu,“ reče jeden njih „ali je prav takó?“

„Čemu bi mlatili prazno slamo?“ dodá drugi; „ker nam je spodletelo, treba se je posvetovati z očetom. Saj ti je znan pregovor: naglica ni nikjer nič prida.“ Na to odidejo dalje k mlinu, samó Francé je še ostal na svojem mestu.

„France, ne jemljite si tega k srcu — resnica, nimate uzroka“.

Na to gredo dalje; kaj so hoteli ž njim? Prazne tolažbe mu niso segle do srcá in vrhu tega niso znali, o čem je mislil. Kakor vedno, bil je tudi sedaj sam v sé zamišljen, molčljiv. Ali da bi mogel takó obupovati radi jedne bedaste deklina, to jim še v glavo ni prišlo. Hotel je očividno ostati sam; stal je nepremično tam, kjer so se razšli, s pobešeno glavo, opirajoč se ob palico.

Bila je že popolnem jasna, letna noč, dasi brez lune in skoro brez zvezd, ki so bledele v večerni zarji, katero je že lovila jutranja zora na vshodu.

Snubači so se nekolikokrat ozrli ter videli ga

stati na mestu. Zdelo se jim je, kakor bi koga pričakoval.

To noč se je le malo očij v vasi zaprlo v sladek spanec. Bonkovi so se jezili, da jih je doletela taka sramota v Lenartovi hiši. Zalika je slutila, kakó jo bodo vlačili skozi zobé; stari Rok bil je v skrbéh in žal mu je bilo, da je hči zavrgla tako srečo.

Tomaž je, kakor po navadi, pasel konja célo noč; nihče se ni zmenil za-nj; a če se je vendar kako srcé brigalo zanj, godilo se je to le na skrivnem.

Komaj je zasvitalo, ustanejo vsi, ter si poiščejo svoje vsakdanje delo. Vicek se podá s koso na livado, Tomaž otide orat, stari Lenart je popravljal s sekiro vrata pri skednju, Vickova je ostala pri otrocih, Zalika pa je šla lan plet.

Lenartovo polje je bilo precej oddaljeno od hiše tam nekje pri gozdu, kjer so imeli na vgodnem prostoru nasejan lan.

Zalika se je napotila tja, zavezavši si na glavo robec, da skrije obraz pred solnčnimi žarki, ki so ji skoraj jemali pogled. Šla je mimo koscev, ki so šli s kosami na livado, šla sta mimo orača ter si niti ni drznila ozreti se za Tomažem. Na to je šla popolnoma sama po stezi, ob kateri je rastlo gosto grmičje in so v njem cvetele trobentice in zvončki.

Ljudje so izginili izpred očij in le od daleč je slišala, kakó so klicali na vole, ki so orali.

Nakrat pa nekaj zašumi blizu nje v grmovju, na kar se hipoma pokaže pred njo mladeneč France.

Njegov prihod jo osupne; nemara ji je kaj težilo vest zaradi njega, nemara se je spomnila, kako bridkost so mu napravili njegovi snubači. Zardela je ter hotela se mu ogniti. Toda France stopa po stezi ter izogniti se ne misli; bil je nekako bled, razkodrani lasje so mu padali na čelo, da bi se ga bila skoro ustrašila, ko bi mu v očéh ne bila čitala resnično žalost. Zalika je imela dobro sreče, za to se ni obrnila, niti se mu ognila, marveč se je ustavila, ko je videla, da ji hoče nekaj povedati.

„Ne beži pred menoj, Zalika!“ reče naposled France bojzljivo; prišel sem semkaj, da te tu srečam, hoteč s teboj govoriti“...

„A kaj si želite od mene?“ upraša dekle nezaupljivo.

„Kaj? Oj, Zalika! Zalika! Kaj sem ti storil, da si zavrgla moje snubače?“

Zardela je, molčala nekoliko, na to pa reče z odločnim glasom: „Ha, če nisem prav storila, imela bom sama škodo, — vi si najdete drugo“.

On jo molčé ogleduje z nekakim čudnim nasmehom. Ona se mu je zdela jedina na svetu; pa ji reče: „Dobro mi je znano, Zalika, da mi je težavno prikupiti se dekletom. Ne znam ni

poskočiti, niti zavrteti se pri plesu, ne smejati se, niti se pošaliti“.

„Nú, glejte, glejte, sami spoznate to“, odvrne dekle malomarno. Komaj pa izreče te besede, jame ji biti žal, da jih je izgovorila; opazila je, da so močno dirnile Franceta.

Toda on se ni čutil razžaljenega; le tiho vzdihne ter nadaljuje: „Nemara si nisem sam kriv tega. Zalika, težavno se je šaliti, kadar srcé boli človeka, in kakó bi me ne bolelo, ko se mi posmehujejo dekleta in otroci, nazivajoč me „šepavca“! Vem, da nisem zal, in če me ljudjé gledajo, se mi zdi, kakor bi me z metlami podili“.

„Kdo vam je rekel kaj takega, France?“

„Nihče mi ni rekel, toda kakó naj tega ne čitam ljudém v očéh, da sem pohabljenec... grd... kakó naj potem ne bom žalosten?“

Dekle ga nehoté pogleda.

„No, takó grd pa tudi niste“, zašepeta.

„O, ko bi se ti ne dozdeval grd, ne bila bi odbila mojih snubačev“.

„Oj, to se ni zgodilo radi tega...!“ zakliče.

Med tem ko sta govorila, postala je ona vedno bolj pogumna; te besede pa je izrekla skoraj posiloma, hoteč ga tolažiti, kakor je znala.

Toda on se s tem ni kazal potolaženega; nasprotno, pomolči nekoliko, pa jo zopet nježno upraša: „A čemu me torej nisi hotela?“

Na to uprašanje ni mogla odgovoriti.

„Ko bi ne bil oduren v tvojih očéh“, nadaljuje, „bil bi popolnoma drugačen, Zalika; ti bi bila moje solnce, naučila bi me še smijati se ter biti srečen, kakor so drugi. Toda ti nočeš tega“.

Še le sedaj je razumela, da mu je naredila krivico stokrat večjo, nego si je sama mislila. Njene oči se zalijejo s solzami.

„Odpusti mi, France“, zakliče, „tega nisem jaz kriva“.

„Dà, dobro vém, da nisi ti“, ponovi on. „Druga dekleta na tvojem mestu bi se ne zmenila za to; nasmijala bi se ter pozdravljala snubače. Toda ti, Zalika, nisi taka. Ko bi me takó... sčasoma... hotela...“

Zalika se je naglo zganila, da mu je zaostala beseda in mu podrla vse upanje.

„Bog mi je priča“, nadaljuje mladeneč, „ne zaželel bi nikdar nič nemogočega. Ne boj se, Zalika, nikdar ti nočem greniti življenja. Vidim, da ti ženitev sedaj še ni v glavi... Hotel sem samó reči, da sčasoma, pozneje... Ko bi se navadila gledati ná-me“.

Pričakoval je njene spodbudne besede, toda ona je ni mogla izgovoriti. Stala je osupla, nemirna in lice se ji je takó spremenilo, da je jelo biti Franceta strah.

„Nemara pa si zaljubljena že v koga drugega?“ zakliče. Oster in hripav glas ga je kar dušil

v tem trenutku; poslednjo besedo je komaj bilo moči slišati.

Vedel je, česar se je bal.

Zalika je bila kakor na žrjavici.

Dalje časa nista spregovorila med seboj besedice; le on je slišal, kakó ji je utripalo srcé in zdelo se mu je, da sliši neko tuje, sovražno imé.

„Ti ljubiš drugega“, nadaljuje polagoma kakor po dolgem pomisleku, ali kakor bi premagoval svoje burne občutke. „Dano ti je na voljo... prav imaš, prav!“ zakliče zopet. Dasi je imel na jeziku še besede: „Naj ti Bog odpusti!“ dejal je nježno: „Pojdi z Bogom, Zalika!“

Na to stopi v grmičje, iz katerega je prišel, ter se po stranski poti poda proti gozdu, prepustivši Zaliko, da je šla, kamor je hotela. Zala deklica je gledala nekaj časa za njim, vzdihnila ter šla svojo pot, a vse njene misli so bile pri Tomažu.

Ko se je opoldne vračala domov, srečala je Tomaža, ko je gnal vola. Od učeraj, ko je bežeč iz hiše zagledal bližajoče se snubce, ni ga videla nikjer. Vickov sinek mu je nesel zajutrek na polje. Ni mu torej bilo znano, kaj se je dalje zgodilo; samó njegove sokolove oči so opazile Franceta, ki se je plazil po poti, po kateri bi imela priti Zalika.

Poganjajoč vola in žvižgajoč si nekak nerazumljiv napev, je šel spredaj in glasovi, ki so mu prihajali iz ust, so bili nekako zbadljivi.

Ni precej pozdravil Zalike, ki je šla z brašnom plevela po poti; delal se je, kakor da je ne vidi. Časih je udaril z leskovko nedolžna vola, dasi nista uhajala s poti, marveč korakala potrpežljivo in ubogljivo proti domu, kakor je treba.

Še le pred dvoriščem Lenartovega poslopja se Tomaž ustavi.

„No tedaj, kedaj bo svatba?“ upraša zamolkim glasom.

Zalika se veselo zasmije.

„Kaka svatba?“ upraša, kakor ne bi razumela, na kaj je meril.

Tomaž jo po strani pogleda, če bi se mar ne hotela ž njim šaliti, ali pa si je nemara res le sam domišljeval, da bo iz tega nastala svatba?

„Nü, učerajšnji snubači?“ zakliče, „snubači šepavega Franceta.“

„Snubači!“ odgovori prezirljivo, „hm, snubači so odšli, kakor so prišli!“

„Nisi jih sprejela...?“ zakliče Tomaž, pridrževaje sapo.

Namesto odgovora ga je pogledala vsa razgreta ljubezni. Takoj je spoznal, da teh snubačev ni mogla sprejeti, ker za njo je bil le on jedini na svetu!

To vse so mu naznanjevale Zalikine oči takó razumljivo, da Tomaž ni mogel jih ne razumeti. Mraz in toplota prešineta ob enem njegovo

telo, na to si globoko oddahne, kakor bi mu težko breme padlo raz prs.

„Zalika, Zalika!“ zakriči.

Bil je to navadni vzklik, ne naglašajoč nič posebnega; toda ona je isto takó dobro razumela ta vzklik, kakor on njen pogled. Obá sta se v tem hipu popolnoma razumela ter šla vsa srečna v hišo, kakor bi bil njiju ves svet. Tomaž se ni mogel niti brzdati; smejal se je sam sebi, z radostnimi očmi gledajoč po navzočih; prijel je za ročico debelo Jagodico, najmlajšo Vickovo hčerko, ter jo dvignil kviško, ne marajoč na to, da je bila vsa umazana od hrane, s katero se je baš gostila na tleh.

In Zaliki, dasi se očitno ni smejala, odsevala je prava sreča iz jasnih očij.

Vickova je nekako nezadovoljna iskala si opravka pri peči, kajti Vicek, ki je bil pri koscih, je čul različne reči o mlinarjevih snubačih. Bonkovski so se bajé hudovali ter napovedovali, da bo to imelo za Zaliko nesrečen konec, ker vodi fante za nos, jim kljubuje, vendar pa se noče omožiti.

Stari Lenart je to vse slišal ter se močno razžalostil. Premišljeval je tudi, čemu je Zalika Franceta odbila. Radost teh naših dveh mladih ljudij, bila je torej v hiši popolnoma neprilichna.

„Pusti na miru mojo hčer!“ zakliče Vickova jezno, puleč Tomažu debelo Jagodico iz rok, ka-

tera je kričala in hotela se vrniti nazaj k obedu.

Pa tudi oče je ošteval Zaliko : „Oj, imaš uzroka se radovati“, reče ji strogo ; „ali radi neumnosti, katero si naredila, ali vsled mojih skrbij, ali splošnega smeha?“

In res, najočividnejši dokaz njenega veselja bila je baš ona neumnost. Proti očetovi jezi sicer nikakor ni mogla kazati svoje zadovoljnosti ; tajila jo je v globočini srcá, toda zaman se je trudila jo popočinoma prikriti. Dá, proti njegovi volji ji je rdelo njeno lice v prijetnih barvah in čelo je ime-la takó jasno, da je žarela kakor zarja v mračni koči.

Lenart je zrl nekaj časa hčerko, pa zopet Tomaža in neka misel mu šine v glavo. Čemu bi naj bila baš sedaj v trenutku rodbinskih zopernostij takó srečna ? Molče je obedoval, kar je skuhalo sinaha, ter premišljeval, kaj mu je storiti. Po poludne, ko so zopet vsi šli na delo in bi Tomaž znovič imel gnati vola na pašo, Zalika pa iti na polje plet lan, jo je stari pridržal, češ, da ima za njo domá važnejši opravke.

Ves popoldan je stari Lenart premišljeval ter nekaj pripravljaj. Kaj si je izmislil, nihče ni vedel, ker tega tudi ni nikomur zaupal, niti se s kom posvetoval. Toda toliko se je izvedelo, kolikor je na večer sam glasno omenil, da se odpelje z Zaliko v sosednjo vas. Drugo jutro ji je ukazal, naj se čelno obleče ; sam je zapregel konje in peljala

sta se po oni dolini, po kateri je učeraj hodila Zalika. Pustila sta za seboj kosce in orača Tomaža.

Zalika je bila močno žalostna, dasi se je peljala na žegnanje, kjer je imela ugledati teto in sorodnike, bivajoče celó v tretji vasi. Ni se mogla premagati, da ne bi se ozla za Tomažem. Ugleдалa ga je tam na višini — pa tudi on jo je videl.

Vola, katera nihče ni poganjal, nista orala zemlje, marveč počivala.

Še enkrat se je pozneje ozrla po tej krajini, pozlačeni z vshajajočim solncem, obrobljeni z nekolikimi starimi hruškami, ki so stale na polju ter vsako leto nasule otrokom polna krila lesnih hrušek. Ko pa kreneta v gozd, so ji nakrat izginili izpred očíj Tomaž, vola in hruške.

Na večer se je vrnil Lenart sam z žegnanja. Zalika je ostala pri teti, katera je ni hotela pustiti.

Tomaž je stal baš na dvorišču, ko začuje od daleč ropot kočije. Radostno ji steče naproti in zagleda, da gospodar prihaja brez hčerke.

Naproti mu prideta tudi Vicek in žena, pa tudi debela Jagodica je kobacala za njima po zemljico, katero ji je obljubila Zalika.

„A kaj se je zgodilo z Zaliko?“ uprašala je Vickova.

Tomaž bi jo bil kar objel za to uprašanje, katerega sam ni smel in ni mogel spraviti z jezika.

Lenart pa mračno pogleda po navzočih.

„Kaj se ji je zgodilo?“ odgovori; „teta jo je pridržala, ker ima veliko dela“.

„Ali kaj, ali ga mar pri nas manjka?“ omeni Vickova; „kar sama ne vém, kje mi glava stoji“.

„Da bi rajše molčala“, seže ji Vicek v besedo; „saj dobro véš, da oče brez uzroka ni učinil tega“.

„Nu“, reče stari, „naj raje pride ljudém izpred očíj, bode vsaj manj besedovanja. „A ti, Vicek“, dodá, obrnivši se k sinu, „pojdi ter preskrbi nam dninarico; treba je pleti lan in okopavati krompir“.

Tomaža Lenart niti ni pogledal, kakor bi pri njem ne služil že drugo leto ter ne spadal takó rekoč k rodbini. A Tomaž je vendar izpregel konja ter se čilo obračal okolo voza. Ta nevljudnost se je ponosnemu fantu sicer močno zakadila, toda ni pokazal tega; samó zobé je stisnil ter čakal, kaj še vse nastane iz tega.

Gospodar sam se ni čutil popolnoma zadovoljnega; nečesa je pogrešal; nemara se mu je stožilo za Zaliko. Nemara se razdražen po poslednjem brezvspešnem poskusu ni mogel popolnoma pomiriti, ali pa je premišljeval o stvari, h kateri ga je nekaj vleklo, pa kmalo ga zopet od nje odvrčalo.

Vsi sedejo k večerji, toda niti staremu, niti Tomažu ni dišala. Še pred kratkim časom sta si

bila kakor oče in sin, danes pa se gledata kakor sovražnika.

V sobi je bilo tiho, brez šuma; samó debela Jagodica, sedeča na tleh pri mlečni kaši, je pojedala ostanke, mlaskajoč pri tem z ustmi v znamenje zadovoljnosti.

Naposled odrine Lenart skledo od sebe, se še huje zamračí ter pogleda služabnika, ki je sedel njemu nasproti na klopi in reče: „Oj, Tomaž, Tomaž! ko sem se peljal mimo polja, sem videl, kakó ti orješ; — povsod so le same grude; kaj hočeš s takim delom? Ali nimaš Bogá v srcu, da delaš takó na mojo škodo; iz tega ne bo kruha“.

„Saj sem vam pravil“, odvrne Tomaž, „da je tam zemlja zaraščena kakor skala; plug se je nikakor noče prijeti, le takó po vrhu se plazi — toda ukazali ste orati. Mar sem jaz tega kriv?“

„Čemu pa je sosedov Petrič takó lepo razoral brazdo poleg brazde?“ zarohni zopet stari.

Dobro pa je vedel, da je sosedovo polje imelo vodovode in da se nikdar ni takó osušilo, kakor njegovo. Nalašč ni hotel vedeti za to, da je lože ošteval Tomaža.

Tomaž je to očividno razumel; rdečica ga oblije in ustane s klopi. Ponos mu ni dopuščal prenašati neopravičeno očitanje.

„Inú!“ pravi, „če se vam pa zdi Petrič boljši, ga pa vzemite; bomo videli, kaj opravi on na vašem polju. Saj vidim, da vam že presedam! Predolgo

sem že jedel vaš kruh; brigal sem se za vaše reči, kakor za okó v glavi. Če vam nisem po godu, povejte kar naravnost; pojdem drugam, če treba še danes“.

Izrekel je nemara več, nego je hotel, toda nepremišljena beseda se ni dala več ujeti. Taka mu je bila narava, zdražljiva, ponosna, — spokornega glasú ni prenesla.

Lenart ga nekaj časa gleda, dušič jezo, ki je bila toliko večja, ker je v duši dobro čutil, da ni imel prav, ter je iskal samó izgovora.

„Dogovorila sva se za celo leto“, reče čez nekaj časa; „pa če ti je le volja, ti je pot odprta! držal te ne bom — škodo bom imel samó jaz — ne pa ti“.

„Nočem, da bi imeli kako škodo“, zakliče Tomaž močno vznemirjen; „vzemite si odškodnino na mojem ogonu ali karkoli hočete — pa tudi ono jalovico, ki sem jo izredil. Vse vam prepustim — saj me ljudjé vzamejo na delo“.

„Ne prenašli se Tomaž“, omeni Vicek, dasi ni sam dobro vedel, zakaj se vse to godi, toda očitvidno prestrašen, da bi v času, ko je največ dela, mogli izgubiti takó vrlega delavca; „oče so ti hoteli samó mimogredé nekaj reči o tem polju — ti pa si to takój vzameš k srcu“.

„O, Vicek, jaz vidim bolje nego ti, kam to meri“, odvrne Tomaž; že nekaj časa ne morem opraviti gospodarju ničesar po volji.... Ko bi se

tudi trudil Bog vé kákó, vendar mu le ni prav“.

Lenart naježi obrvi ter odpahne sina, ki ga je hotel pomirjati.

„Kako mi nimaš biti v napotje?“ odvrne Tomazu, mar misliš, da ne vé, kake misli se ti sučejo po glavi? Prikupila se ti je gospodarjeva hči, rad bi se prilepil k lohišju, v katerem služiš, in kedó vé, nemara bi še celó mene hotel na stare dni izgnati iz njega. Zmotil si glavo bedasti deklini, da še lastne sreče noče spoznati — glej, čemu si mi v napotje! Ko bi nikdar ne bil prekoračil tega praga!“

Tomaž je poslušal; bil je bled kakor smrt. V glavi se mu je vrtelo. V tem hipu hotel je planiti na starega kakor besna zver ter potlačiti mu v usta razžaljive besede, toda na srečo je stala med njim in gospodarjem jasna postava Zalikina. Strepetal je in se zgrozil nad tem, kar je hotel storiti.

V ušesih mu je šumelo, pred očmi so se mu delali rdeči ognji. Hotel se je izgovarjati in povedati, kákó bi bil srečen, ko bi Zalika bila tudi takó revna kakor on, ko bi ne imela onega bogastva, katero mu jo odteguje — toda Tomaž ni znal krasno govoriti, ni mogel najti besed, da bi izrazil vse te občutke... in ko bi jih bil tudi imel, ali bi mu bil kdo verjel?“

„Več me ne ugledate tukaj!“ zakliče z zamolklim glasom. Na to zbeži kakor obnorel iz sobe, slep in gluh za vse. Dirjajoč se je spodtaknil ob

debelo Jagodico in dasiravno se mu je, glasno jokajoč, motala pod nogami, vendar se ni ogledal. Z vso močjo je zaloputnil vrata, kakor bi mu manjkalo zraka ter si oddahnil še le potem, ko so mu izginili izpred oči ljudje, katerim je služil z najboljšo voljo in kateri so ga takó občutljivo razžalili.

Drugo jutro ga že ni bilo več v vasi.

Zalika se je kmalo potem vrnila od tete. Vrnivša se, se je zamán ozirala po kôtih v hiši in po dvorišču. Tomaža ni bilo nikjer. Opoldne, kakor bi se hotela prepričati, kakó okopavajo krompir, podala se je urno na polje.

Od daleč je opazila črna vola, ki sta potrpežljivo vlekla plug; toda neki drugi človek je oral in z drugim glasom ju gonil.

„Šel je brzkone kosit z Vickom“, mislila si je ter urno zdirjala na livado.

Toda tudi tam ni bilo Tomaža.

Zamišljena se je vračala s počasnimi koraki domú premišljajoč, káko delo bi si ta čas poiskal. Srcè ji je nemirno utripalo; hotela je sestiti na kamen ob cesti ter zaplakati kakor mlado dete. A vendar še slutila ni, kaj se je zares zgodilo.

Še le bratova žena ji je povedela vse.

Zalika je molčé poslušala to pripovedanje, toda nakrat ji je izginila z lica ona jasna, vesela zarja, ki ji je sijala iz očij. Ni uprašala kam je šel Tomaž, kar tudi Vickova sama ni vedela; — sicer

pa je čutila, naj je bil daleč ali blizo, da je za njo — izgubljen.

Poprijela se je kakor navadno dela, toda ni ji šlo od rok. Časih se je zamislila, ne da bi bila sama to opazila. Ni čula več petja, ki se je poprej razlegalo naokrog, ni čutila v sebi čilosti in veselja do smeha, ki ji je poprej prihajal takó naravnost iz srcá.

Tudi v hiši se je dokaj spremenilo. Novi služabnik ki je nastopil službo namesto Tomaža, si v nobeni stvari ni znal pomagati; vrh tega pa se je tudi bal dela kakor ognja. Marsikaj je po njegovi neukretnosti prišlo v nič, in dasi uboštva niso poznali, vendar je to kaj neprijetno bodlo našega gospodarja.

Nič čudnega torej, da je bil stari čmeren, da je hodil zamišljen s pobešeno glavo, kakor bi nekaj iskal, česar ni izgubil. Ves se je spremenil; kdo bi ga bil tudi vedril, ko ni bilo pri hiši ónega vselega življenja, ki sta ga vedrila poprej Tomaž in Zalika. Dekletu je očividno ginila z obraza rudečica in večrat, namesto da bi bila vesela, premagovala jo je še večja tuga.

Bilo je po žetvi. Marsikateri mladeneč je poslal Zaliki snubače, toda vračali so se brez vspeha. Pri delu se ni šalila s služabniki, kakor je to znala poprej. Posmehovali so se ji nekateri, da ni pozabila le peti, marveč tudi govoriti.

Stari Lenart se je najraje potikal samotnen

in ni tajil svojega nemira; toda niti to ni pomagalo.

Stokrat lože je nekaj prepovedati, nego zapovedati; Zalika je sicer očeta vse ubogala, samó te želje mu ni mogla izpolniti, da bi bila kakor poprej, da bi oživljala celo hišo.

Od ónega pomenljivega dné ni nikdar govorila s Francetom. Res ga je videla v cerkvi in na vasi, toda ni se ji bližal, pa tudi ona mu sama od sebe ni dajala priložnosti k temu.

Nekega dné, ko jo izplakovala perilo pri reki, je nakrat prenehala z delom in se zagledala zamišljeno v vodo, katera je neprestano tekla v daljavo. Solnčni žarki so narejali na vodi nebrojno zvezdic; — ko pa dvigne glavo pojavi se nekaj pred njo kakor senca.

Bil je France. Gledal je takó žalostno, takó prijateljski, kakor bi on sam najbolje razumel óne občutke, ki so stiskali njeno srcé, katerih ni zaupala nikomur, nemara niti sama sebi.

„Zalika“, reče, „že dalje časa stojim tu, pa ko te gledam, zdi se mi, kakor bi ne bila več živa“.

Ni odgovorila. — Poprijela se je zopet dela; toda najraje bi se bila zjokala dasi sama ni vedela zakaj.

„Oj, močno si se spremenila, Zalika!“ reče France.

„Dà, spremenila sem se, toda kaj za to?“ upraša Zalika; „je že takó božja volja“.

„To ni božja volja, marveč človeška... saj te ne vidim danes prvokrat. Videl sem te, ko si bila majhna, vedno takó zala; gledal sem te tudi potem, ko sem si mislil, da iz tega nekaj...

Sam umolkne, kakor bi se bal govoriti dalje. Ni pa opazil na dekličjem obrazu ni jeze, ni nevolje.

„Zalika!“ zašepeta, „rad bi ti nekaj povedal, pa bojim se, da bi te razžalil“.

„Torej rajše ne povejte!“ odvrne ona nekoliko ošabno.

France tajno vzdihne.

„Nič takega ni, česar se bojiš“, zašepeta še tiše; „glej, močno si se spremenila, Zalika; z najveselejšega dekleta v vasi postala si najžalostnejše; toda naj si že vesela ali žalostna, — vsaj vem, da se pri tem ne spominjaš ná-me“.

Za trenutek nihče ne spregovori besedice.

„Vidim, da naju Bog ni vstvaril drug za drugega“, dodá čez kratko, zaman pričakujoč, da tudi ona omeni kaj v tej zadevi.

„Dá, dá!“ odgovori Zalika, ki se je brez obotavljanja strinjala ž njegovim mnenjem.

„Nisem hotel govoriti s teboj o sebi“, reče on zopet in ona ga v tem trenutku pogleda takó, da je v tem pogledu vsaj za trenutek spoznal nekdanjo Zaliko.

„O kom pa tedaj?“ upraša potihoma.

France jo pogleda in obrvi se mu naježijo. Toda to ni trajalo dalje nego za trenutek in znovič spregovori na njo z nježnim glasom: „Ti si mar

misliš, Zalika, da ne vem, čemu si žalostna :“

Zalika pobesi oči in na njenem licu se pokaže za trenutek — poprejšnja barva.

„Vedel sem že davno, čemu me nisi hotela. S početka sem bil celó vesel, da nisi več taka, kakor si bila. Saj pravijo ljudje : „Ko preide izpred očij, preide iz srca“... glej, mislil sem si, da bo tako tudi s teboj, da nemara“...

S pretrganim glasom je govoril te besede, kakor bi mu bilo težko izreči jih. Toda Zaliki, ko jih je poslušala, se zaleskečejo oči in dve debeli solzi ji stečeta po licu.

„Ne jokaj takó, ne jokaj!“ zakliče naglo. „Že sem sklenil, kaj storim : pojdem po Tomaža in ga pripeljem nazaj v vas“.

Solzé se posuše na deklíčjem licu.

„Vi, France!“ zakliče z ganjenim in nade-polnim glasom. „Vi bi to storili?“

Neizrekljiv smeh se prikaže v tem trenutku na ustnicah revnega Franceta. Hotel je nemara vprašati, ali dobi za to v nagrado prijazno besedo ali blag nasmehljaj..., toda saj bi bila ta uprašanja zaman.... Odgovorila bi mu gotovo dà, a vendar je čutil, da bi mu ta beseda ne bila zadoščevala. V sreči in nesreči bil je za njo ničla. Reče ji torej : „Mirna bodi, takó napravim“.

„Ali pa veste, kje se nahaja?“ zakliče deklica z močno vtripajočim srcem.

„Naj vem, ali ne vem, dovolj bodi tega, da ti ga pripeljem“.

Toda ona se ni mogla s tem pomiriti; predolgo že ni slišala njegovega imena, predolgo ni govorila o njem.

„France, moj zlati France!“ zašepeta, ne pomislivši, kakó ga je ranila s temi besedami, „povejte mi kar veste“.

Položila mu je roké na rameni, ter z jasnim pogledom gledala mu v oči, kakor bi mu iz njih hotela čitati to, kar ji nemara njegova usta ne povedó.

On pa jo polahkoma odrine od sebe ter odgovori vljudno, toda odločno: „Ne vém nič!“

Oživljeno lice Zalikino se po teh besedah zopet zamračí.

„A kje ga boste iskali?“

In zopet se prikaže na njegovem licu smeh, takó čudovito prisiljen in bled, kakor bi hotel reči, kakó okrutna je proti njemu.

Ona pa ni imela časa se zmeniti za to, ponavljajoč nestrpljivo: „France, kedaj ga greš iskat?“

„Takoј“, odvrne on brez daljšega pomisleka, spodbujan z njenim pogledom in besedami.

Vzame palico, ležečo na tleh, ter urno otide, kolikor mu je to dopuščala hroma noga. Niti ozrl se ni po Zaliki; nemara, da ji je vrhu tega kar ji je obljubil storiti, nosil v svojem srcu občutke pomilovanja do nje, ali pa ji ni hotel pokazati svojega spremenjenega obraza.

Stoječ pri vodi spremljala ga je, s svojimi očmi. Kri ji je zavrela v žilah k novemu življenju, toda zrla je pred se zamišljena z nežnim smehom na licu, kakor bi bila verjela, da so bridke ure že minile. Vendar občutki davne veselosti se ji niso še mogli povrniti.

Ni sumničila Franceta, da ne izpolni svoje objube; bila je prepričana, da bo mož beseda. Sicer pa ni mislila na to, kaj nastane potem, kaj poreče k temu oče in rodbina. Mislila je samó na to, da Tomaža zopet ugleda, da se bo shajala z njim v cerkvi, pri delu, pri vseh priložnostih, ktere družijo prebivalce v tej vasi. Premišljevaje neprestano o tem, vrnila se je domú.

Pri hiši so bili nekaj časa vsi nekako čmerni. Stari Lenart je bil čim dalje bolj mračen in oduren, nihče mu ni mogel ustreči. Nemara ga je grizla vest; nemara je spoznal naposled, da ni ravnal prav?

Tomažev pridelek je naročil zložiti posebe v skednju in jalovico je redil kakor lastno; ko jo je sosed hotel kupiti, mu je černo odgovoril, da ni njegova.

Najbolj pa sta pogrešala Tomaža črna voliča in sploh vsa živina. Vcek se je pritoževal, da se na novega služabnika ni móči zanesti, Vickova pa, da ji takó, kakor poprej Tomaž, noče donášati vode, niti cepiti drv. Skratka, če tudi imena poprejšnjega niso imenovali z jezikom, imela ga je vendar neprestano v mislih vsa rodbina.

Neko nedeljo so sedeli po obedu vsi na dvorišču, gledajoč na cesto, po kateri so hodili ljudje in semtertje vzdrl tudi kak voz. Zalika je bila po navadi zamišljena; spomnila se je, da je že skoro pretekla teden od ónega časa, ko ji je France obljubil, da ubežnika poišče, toda še do te ure ni čula o njem ni besedice.

Tu pa se ji nakrat zazdí, da vidi tam zadi šepavega Franceta in njemu za hrbtom še neko drugo postavo.

Srcè ji močno udari; skoči kviško ter kriče izreče imé, katerega že takò dolgo ni izrekla in — prestrašena po svojem lastnem glasu, naglo umolkne ter sklene rokè.

Na ta krik ustanejo vsi ter pogledajo rado vedno na cesto, toda vidijo le Franceta samega. Tovariš njegov se je bil med tem skrila za drevó, izza katerega je bilo moči videti samó bujne kodre njegovih črnih las.

Stari Lenart pristopi k Francetu.

„Kaj je to?“ upraša nemirno, „koga nam pripelješ?“

„Vašega Tomaža!“ zašepeta France. „Ne pustite ga več od sebe!“

„Oj, na svojo nesrečo ga vodiš sém!“ reče Lenart z zamolklim glasom. Toda v teh besedah ni bilo opaziti take jeza, kakor si je domišljeval France; za to dvigne z večjim pogumom oči, kajti naloga, katero je prevzel, jela mu je v tem trenutku težiti srcè, kakor bi mu šlo za lastno srečo. 3*

„Oh, kaj hočem jaz!“ reče tiho, ne domišljajoč si pomena svojih lastnih besed; „on ni zakrivil ničesa, niti Zalika, — le usoda sama se je zarotila proti meni. Rok, Rok! pogledjte vendar Zaliko; gotovo se vam užali srcé nad svojim otrokom... In Tomaž, ali si mar mislite, da je bilo z njim drugače?“

Pomignil je Tomažu, naj se vrže Lenartu k nogam, toda Tomaž je stal zarudel; bled, ne gibajoč se z mesta. Stari gospodar pogleduje za trenutek omahovaje in po strani po pričah tega prizora. Že ga je nekako premagovala jeza, katero pa takój premagajo blažji občutki. Sive obrvi se mu naježijo, naposled pa reče: „Oj, ti vrtoglavi Tomaž! kje pa si tičal, da še po svoj pridelek, niti po svoje plačilo nisi prišel? Dobro, da si prišel; pobotava se in kdo vé, nemara se znovič pogodiva — Zalika se radi tega ne bo jezila“.

Po teh očetovskih besedah plane mu Tomaž k nogam ter jih poljubuje s solzami v očeh... Poleg njega je klečala Zalika.

Sedaj staremu Lenartu ni kazalo drugače nego dvigniti ju in blagosloviti v navzočnosti skoro cele vasi.

Ko je to storil, zavladelo je pri hiši veliko veselje. Toda v tej splošni radosti ni imel nihče časa opazovati, kako se je France bled in otožen oddaljeval od tega mesta najblažje sreče...

Prinesel je srečo vsem — toda sam se je vendar ni mogel udeležiti.

Kako sem izpovedoval Turke.

V drugi polovici meseca septembra leta 1875. priborili so si hercegovski ustaši uspeh za uspehom. Po Evropi sta se širila deloma strah, deloma nezaupnost. Da bi se prepričal ob istinitosti hercegovskih poročil, sklenil sem, da jedenkrat zajamen iz odločno turških virov. Priložnost se ni dala dolgo čakati. Čez nekoliko dnij pribežali so trebinjski Turki v Dubrovnik vsi prestrašeni, z izbuljenimi očmi. To je bil učinek poraza pri Bilku.

Ti dobri ljudje povedó mi resnico, mislil sem si.

Nekaj askerjev ustavilo se je na morskem bregu ter pogovarjalo se kupujoč neko ribo. V petih minutah jih je obstopila tolpa radovednežev.

„Ali si lačen, Turčin?“ uprašal je nekdo.

„Nisem, a rad bi pokusil“, odgovoril je Turek.

„Le pokusi, le pokusi, saj tam na Trebinji itak lakote g'nete“, dejal je drugi iz tolpe.

„Mi?“ razjaril se je Turčin, „mi imamo na Trebinji vsega, česar si le poželimo, in tudi dobrega carja imamo, ki bi ne dovolil, da bi lakoto trpeli.“

„Ali ustaši vas baje jako mučijo, jemljejo vam živež, pretepajo vas, da hrbta ne čutite, in zato se vam morda vendarle slabo godi.“

„Ne budali! Kako bi nam mogli jemati živež in kako bi nam mogli kaj žalega storiti! Izognejo se Trebinja na dvajset milj! Vlah se ti trese, ako mu le besedo Trebinje izgovoriš! In ako gremo nad-enj — misliš, da nas počaka? I, ne poča^la, ker je pes! Noge pod pazduho in v skok, kakor bi mu za petami gorelo.“

„Kdo ti bo verjel! Slišal sem, da ste jih predučeranjem pri Bilku dobili — no, kako?“

„Aha!“ zasmel se je Turčin, kakor bi se nečesa novega spomnil, „gotovo čitaš časnike!“

„Seveda jih čitám.“

„Ne čitaj jih, brate! Časniki lažejo, ker imajo piko na častitega našega carja. Hoteli so, da bi jih častiti car živil, da bi jim dal velikansko svoto rmenih cekinov. Neumneži! Car pa jim je odgovoril, da jim ne dá niti počenega groša, ker ima mnogo pravovernih otrok, katerim ne more odtrgavati zbok raznih tujih gladovcev.“

Tega pa mi vendar ne boš tajil, da vam jih je pri Kasabi Peka naložil, kolikor ste jih mogli nesti.“

„Zdaj imam pa že dovolj! Pri Kasabi so našinci pomlatili Vlahe do zadnjega, le nesramni

Peko je ušel. A zdaj mi daj mir! Takov si, kakor vsak kristijan — lažnik in gád“.

Turki so odhiteli, da bi se izognili nadaljnim uprašanjem.

„Tako, dragi moj, ničesa ne izveš od previdnih in nezaupnih Turčinov,“ dejal sem sam sebi. „Turke treba drugače izpovedovati!“

Šel sem na dubrovniške „Ploče,“ kjer ostajajo turške karavane, ki vozijo v Dalmaciji nakupljeno klajo v Trebinje. Tudi danes sem našel ondu majhno karavanico. Šel sem mimo čete skeptičnih filozofov, ki so stali zamišljeno s povešenimi glavami in z lesenimi sedli na hrbtih. Takoj sem se prepričal, da tudi od njih ne izvem resnice.

Poleg „Ploč“ stoji majhna beznica, kjer prodajajo čašico neprebavne kave po 3 kr. Sedel sem zunaj. Notri sem zagledal tobakarico v obliki zamorske glave. Bila je črna in svetila se je, kakor čevelj; ustici je imela debeli in rdeče pobarvani, oči pa bele. „To mi mora privabiti kakega Turka“, računam sem. Postavil sem tobakarico pred se, dal si prnesti čibuk in kavo ter hlinil se, da se prav kakor paša ne brigam za nič, kar se godi okrog mene.

Nasproti na nizkem zidu sedela sta dva razcapana askerja. Motreč te cape in to umazanost, mora človek obžalovati državo, ki ima tako redno vojsko. Opanke raztrgane, dokolenice luknjaste, hlače luknjaste, gole prsi, na glavi umazan turban, okrog boka pas brez bodalce, ki je bil morda pred leti

svetel, na pasu kartuš, poleg tega postavi samo kost in kožo — to je slika onih dveh askerjev (turških vojakov.)

Kmalu sem se prepričal, da je črna glava z rdečima ustnicama res zbudila pozornost milih Turkov.

„Glej, Mehmed,“ rekel je jeden, „ta ima usta; katera zemlja pač rodi take ljudi?“

„Motiš se Ahmed“, poučeval je drugi, „to ni človek“.

„Ti vse boljše veš! Kaj pa je torej?“

„Taka žival je“.

„Ah, zdravo, enšerliji (krajana)!“ vskliknil sem, kakor bi je bil stoprav zdaj opazil. „To je zamorec.“

„Vidiš, Mehmed, ali nisem rekel, da to ni človek!“

„Tudi zamorec je človek,“ ključoval je Mehmed.

„Ali mrha“, razsodil sem prepir. „Ali bi pila kave, vrla vojaka?“

„Hvala; ne pije.“

„Ali ako bi vendar pila, prisedita, da se pogovorimo; plačam jaz.“ Prisedla sta, ne da bi ju bilo treba še kaj siliti. Dal sem jima nabasati čibuk in nadaljeval sem z izpraševanjem: „Ali sta Sarajeveca?“

„Sva, ali si tudi ti?“

„Nisem“.

„Čemu si naju tedaj imenoval „enšerliji“?“

„Vi ste naši dragi komšije (sosedje), in kom-

šija je toliko, kakor enšerlija — sosed je toliko, kakor rojak; zato.“

„Tako,“ dejal je Ahmed, kateremu je to vidno ugajalo.

„Ali si torej Nемеc?“ uprašal je Mehmed.

„Da, Nемеc (Avstrijec) sem.“

„Nemci so dobri ljudje.“

„In ljubijo Osmanlije,“ dostavil sem, „tudi Osmanlije so dobri. Kako vama je?“

„Ne baš dobro“.

„Pojdita! Kako bi Osmanlijam ne bilo dobro?“

„Ne godi se nam dobro, brate“.

„Ali kako je to možno?“

„Ali nisi ničesar slišal?“ uprašal je Mehmed.

„Kaj naj bi bil slišal? Ničesar nisem slišal.“

„Ali ne čitaš časnikov?“

„Saj nisem norec, da bi čital časnike! Kaj morejo časniki modrega vedeti?“

„Resnico govoriš,“ prikimal je Mehmed, časniki lažejo“.

„Sevéda; saj se menda o vas niso kaj nalagali?“

„In ne malo! Ali res ničesar ne veš?“

„Boga mi, ne vem“.

„Nalagali so se, da so se Vlahi uprli“.

„Smešno! Čemu naj bi se neki upirali? Vlahi so kukavice in veseli so, da imajo mir“.

„Ali veš, brate —“

„No?“

„ — vendarle so se uprli.“

„Nečuvveno! Koliko bi moglo biti takih svoje-
glavcev: petdeset?“

„A, brate, več.“

„Morda sto?“

„A brate, še več.“

„Ali čez tisoč jih ne more biti?“

No veš, brate, deset tisoč jih je: ali ne pravi
tega nikomur — ako Boga znadeš! Veš, časniki
bi izvedeli —“

Kaj si misliš o meni! Komu naj bi to pravil?
Ali kaj je vam to: deset tisoč Vlahov! Zmastite
jih kakor nič.“

„To je lahko reči, brate, ali Kara Dagh
(Črnagora)!“

„Kaj, ali Kara Dagh zopet ne dá miru?“

„Ne dá, brate in pomaga Vlahom“.

„No, to vas ne skrbi! Kaj je proti vam ubogi
Kara Dagh? Koliko mož more Kara Dagh poslati
Vlahom na pomoč?“

Mnogo, brate! Kara Dagh je naš din dušmanin
(zaklet sovražnik).

„Ali teh petdeset Črnogorcev vi v žlici vode
utopite.“

„Brate, več jih je!“

„Sto?“

„Več, brate!“

„Ti se šališ z menoj!“

„Dina mi (pri moji veri), dina mi, deset tisoč
jih je!“

„Tega bi si ne bil mislil ! Ali to vam je vendar malenkost. V Stambulu imate carja, ki vam ne da lasu skriviti. Car ima novce, in kjer dá Kara Dagħ lahko dinar, tam dá car zlatnik.

„Ni, brate, tako, kakor misliš. Carja so oskubli jahudije (židje), in on tudi nima“.

„Pa si pomagajte drugače; vzemite Vlahu“.

„Vzeli bi, ali ni kaj. Vlah tudi ničesa nima, kar je pa imel, odgnal je v gore“.

„Tedaj planete nad-nje v gore, pobijete jih in jim vzamete“.

„Lahko je govoriti, brate, ali Vlaha so prekleti; ne dadé se“.

„Kaj mi vedno to govoriš ! Ako bi bili junaki, bili bi okrog Trebinja“.

„Saj so, brate; povsodi jih je, kakor peska“.

„Ne morem ti verjeti; učeraj sem slišal, da ste premogli Vlahe pri Bilku — in kako premogli ! Pet sto jih je baje padlo, ti pa se delaš, kakor da bi se bal“.

„Dina mi, brate, slabo si slišal. Vlaha so samo štirje padli, a naših je pobitih, da je groza“.

„Tebe je gotovo kdo nalagal. Kaj-ne, da nisi bil sam tam?“

„Bil sem, brate, in s temi-le očmi sem vse videl. Vlah nas je iznenadil, jedenkrat je ustrelil in takoj potem je planil na nas z golimi noži v rokah in sekal, kakor je mogel. Uteči ni bilo kam, kajti vršilo se je v dolini, in le malo je bilo tako srečnih“.

„To ni nič. Pri tepežu je že tako, jedenkrat udariš ti mene, drugikrat jaz tebe. Saj jim jo že še zasolite! Najvažnejše je pa to, da ne pridejo Vlahi do vašega taina (živeža) in džebana (streliva.) Vi si lahko kupite, oni si ne morejo.

„Saj so nam že vse pobrali, brate“.

„Kje pa?“

„Tam“.

„Pri Bilku?“

„Tam“.

„Aj! Ali gotovo niste imeli mnogo tainu s seboj? Samo toliko, kolikor ste za jeden dan potrebovali — kaj-ne da?“

„Več, brate!“

„Ali ste torej hoteli taboriti?“

„Hoteli smo tain peljati v Bilek, tam trpe lakoto“.

„Mislim, da posadka v Bilku ne more biti mnogobrojna, in zato gotovo niste vozili mnogo taina seboj“.

„Peljali smo 250 tovorov“.

„In vse to so vzeli Vlahi?“

„Vlahi in Kara-Dagh“.

„Kaj počno zdaj ubožci v Bilku?“

„Pomrjejo brate“.

„Vendar ne od lakote? Ali je ondu tudi kaj ranjencev?“

„Tudi ranjenci so tam“.

„Morebiti kakih pet“.

„Več, brate. Sto“.

„Kaj na tem, ako so ranjeni! Edžimi (zdravniki) jih ozdravijo in znova se bodo bili“.

„Zdravnikov ni, brate“.

„Čemu jih torej iz Trebinja ne pošljete?“

„Tudi v Trebinji ni zdravnikov“.

„Kaj torej delate, ako kdo oboli?“

„Mremo“.

„Nič ni bilo slišati, da bi bili v Trebinji umirali“.

„Umiramo, brate; ali kedar umre asker, proglasi se, da je umrla žena, ki je že davno mrtva in pozabljena, da bi tega Vlahi ne izvedeli“.

„Ali nezgoda pri Bilku mi neče v glavo. Gotovo vas je bilo jako malo“.

„Tri tabore nas je bilo, in četrti je šel za nami“.

„In koliko vas je vendar padlo?“

„Doslej se ne ve, ker se še vsi živi niso povrnili“.

„Mislim, da vas je kdo izdal“.

„Izdal nas je, brate“.

„Gotovo že visi ta izdajalec!“

„Ne visi in ne bode“.

„Tega mu vendar ne prizanesete?“

„On se sam ne obesi in mi ga ne moremo“.

„Zopet te ne razumem. Čemu ga ne morete?“

„Previsoko je do njegovega vratu. Sam Nedžib paša je“.

„Nedžib paša? Čul sem, da je Madjar“.

„Madjar je hujši kakor žid“.

„Ali bi še pila, brate?“

„Hvala; ne bodeva pila“.

„Morda jutri?“

„Jutri morda“.

„Torej za danes na svidanje!“

„Na svidanje“.

Tako sem izpovedoval Turke.

splazil na vrt jabelka krast. „Slov. Svet“ nam je grozno zameril, da nismo sprejeli njegove mešanice, ki žali že okó in razširjenju cirilice več škodi nego koristi. Gospoda Lamurskega mešanica dela težave celó takim Slovencem, ki z lahkoto čitajo ruski; zató pa njegove sestavke redkokdo čita. — To mnenje je splošno in tudi „Slov. Narod“ se je že enako izrèkel o igrači g. L., ki nima nikake prihodnosti. — S tem pa ne trdimo, da je naša cirilica prava in primerna za slovenski jezik. Ne, tega si ne domišljujemo, ker to uprašanje sega v daljšo prihodnost, a reševali ga ne bomo mi, pa tudi g. Lamurski ne. Naš namen je, seznanjati svoje čitatelje s cirilico na kolikor mogoče lahek način, kar se more zgoditi edino le takó, da zamenimo le latinska znamenja z najložjimi v cirilici, pravopis pa da ostane nespremenjen. — Kedar se merodajni krogi zjedinijo za drugačno uporabo cirilice, sprejme jo tudi „Slovanska knjižnica“. Do takrat je pa vsak prepír o tem predmetu neumesten, zlasti v časopisih. Naš namen je ta, da seznanjamo čitatelje s cirilico, in dosežemo ga v veliko večji meri nego „Slov. Svet“ s poskusi g. Lamurskega. To nam zadošča. Ko pridejo na vrsto ruski izvirniki, storimo velik korak naprej v dosego svojega namena, merodajno besedo o prireditvi cirilice za slovenščino pa prepustimo prihodnosti.

Slovanska knjižnica

izhaja v „Goriški tiskarni“ A. Gabršček v Gorici vsakih 14 dni v snopičih od 3 do 5 pol. Cena posamičnemu snopiču je 12 kr., za naročnike pa po 10 kr. Naročnino je pošiljati naprej in če le mogoče najmanj za 10 snopičev skupaj.

Doslej so izšli sledeči snopiči:

Snopič 1. obsega na 80. str. zgodovinsko povest „Ratmir“; češki spisal Jan Vávra, poslovenil Petrovič. Dodan je zgodovinski spis o dobi, ko se je vršila ta povest.

Snopič 2. Stranij 64. I. „Pojdimo za Njim“, povest. II. „Angelj“, slika iz poljskega življenja. Spisal Henrik Sienkiewicz, prvo poslovenil Petrovič, drugo † Fran Gestrin. — III. Dodana je krasna hrvaška pesem „Stanku Vrazu“, spjeval August Šenoa.

Snopič 3. stranij 68. I. „Slučajno“, povest; ruski spisal P. N. Polevoj. Poslovenil J. Kogej.

II. „Amerikanci“, povest; spisal I. I. Jasinski, poslovenil J. Kogej. — Dodan je spisek o pisatelju Polevem.

Snopič 4. „Protivja“, povest iz slovaškega življenja; spisala Ljudmila Podjavorinská, poslovenil Anonym. — Dodatek o Slovakah in pisateljici. — Azbuka za Slovence, Srbe in Ruse. — Gregorčičevi pesmi „Domovini“ in „Pri mrtvaškem odru“ v azbuki.

5. Snopič. I. „Cesarja je bil šel gledat“. Humoreska. — II. „Pravda“. Humoreska. — III. „Prevžitkar“. Povest. Vse tri iz lužiškega jezika poslovenil Simon Gregorčič ml. — IV. Članek: „O baltiških Slovanih in Lužičanih“. Spisal Simon Gregorčič ml.

Snopič 6. in 7. — I. „Stara Romanka“. Povest. Poljski spisala E. Orzeszkowa; preložil Vekoslav Benkovič.

Šesti in sedmi snopič obsegata po tri tiskane pole, ker so poprejšnji obsegali dve pol ali 32 stranij nad povprečno velikost. — Umevno je, da je težko urejati gradivo takó, da bi bili vsi snopiči enako veliki; zato so jedni večji in drugi manjši, celo leto pa se vse poravná, kakor se godí pri vseh enakih književnih podjetjih.

Snopič 8. — I. „Mati Zlatko“. Češki spisal Jos. D. Konrad; preložil Vekoslav Benkovič. — II. „Pogumnim Bog pomaga“. Božična pripovedka. Ruski spisal P. N. Polevoj; preložil J. J. Kogej. — III. a. „Materne solze“. Pesem. Ruski zložil Nekrasov, b. „Pesem obsojencev“. Pesem istega pesnika. Obé preložil Iv. Vesel-Vesnín. c. „Slovanjsem“. Češka, tudi Slovencem dobro znana pesem.

Snopič 9. — I. „Žalostna svatba“. Povest iz življenja poljskega naroda. Spisala Valerija Morzkowska. Poslov. Pohorski. — II. „Kako sem izpovedoval Turke“. Češki spisal Jos. Holeček. Poslovenil † Fran Gestrin.

„Goriška tiskarna“

A. Gabršček.